

**INSTITUUT VOOR IMMIGRATIERECHT
JAARVERSLAG 2018**

Instituut voor Immigratierecht

Universiteit Leiden

Instituut voor Immigratierecht

Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Universiteit Leiden

Overzicht activiteiten
2018

www.immigrationlaw.nl

Voor meer informatie:

Prof. mr. P.R. Rodrigues
Universiteit Leiden
Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Instituut voor Immigratierecht
Postbus 9520
2300 RA Leiden
Tel. +31 (0) 71 527 8822
E-mail: p.r.rodriques@law.leidenuniv.nl
www.immigrationlaw.nl

Bezoekadres:

Steenshuur 25
2311 ES Leiden

© Foto: Peter Rodrigues

JAARVERSLAG 2018

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING.....	2
2.	PERSONEN.....	5
2.1	Staf.....	5
2.2	Bestuur.....	6
2.3	Raad van Advies.....	6
3.	HOOGTEPUNTEN.....	8
4.	JAAROVERZICHT STAF.....	12
4.1	Anne Aagten.....	12
4.2	Mark Klaassen.....	14
4.3	Gerrie Lodder.....	17
5.	ONDERWIJS.....	21
5.1	Regulier academisch onderwijs.....	21
5.1.1	Bachelor Onderwijs.....	21
5.1.2	Master Onderwijs.....	21
5.1.3	Advanced Master Onderwijs.....	22
5.2	Begeleiding scripties.....	22
5.3	Gastcolleges.....	22
5.4	Cursussen.....	23
6.	ONDERZOEK.....	24
7.	PUBLICATIES EN PRESENTATIES.....	26
7.1	Publicaties.....	26
7.1.1	Boeken.....	26
7.1.2	Boekdelen.....	26
7.1.3	Artikelen.....	26
7.1.4	Working papers.....	27
7.1.5	Annotaties.....	28
7.1.6	Blogs.....	28
7.2	Lezingen, bijdragen aan symposia.....	30
8.	LIDMAATSCHAPPEN.....	32

1. INLEIDING

De zaak van de twee minderjarige Armeense kinderen Lily en Howick heeft veel emoties los gemaakt en ons in elk geval geleerd dat er meer inspanning nodig is om de rechten van kinderen in het immigratierecht goed te waarborgen. De focus op het kind in het immigratierecht was de leidraad van ons lustrumcongres in 2012. Indertijd hebben wij onze aandacht vooral laten uitgaan naar de Nederlandse situatie. Sindsdien verzorgen we in de Master Jeugdrecht het vak Kind & Migratie (2013) en later in de Advanced Master Children's Rights het vak Migration and children's rights (2016). In 2018 hebben we ons congres meer internationaal ingericht op dit thema en een meerdaagse internationale conferentie georganiseerd samen met de Afdeling Jeugdrecht onder de titel: *'Safeguarding Children's Rights in Immigration Law'*. De Leidse Unicef-leerstoelhouder kinderrechten, professor Ton Liefwaard, was de dagvoorzitter en de sprekers waren onder meer afkomstig uit Australië, Botswana, Ierland, Luxemburg, Verenigd Koninkrijk, België en Frankrijk. De discussies in de panelsessies getuigden dat er werelden van verschil zijn, maar ook veel overeenkomsten. Het bood voldoende kansen om van elkaar te leren en samenwerking te ontplooiën. Wij zijn doende om de bijdragen van een aantal deelnemers om te werken tot een boek over deze thematiek, dat we ook voor het onderwijs zullen gebruiken. De verwachting is dat de bundel eind 2019 door Intersentia wordt gepubliceerd.

Een andere belangrijke activiteit in 2018 was de start van ons onderwijs in de Master Staats- en bestuursrecht waar wij voor de eerste keer het profileringsvak Vreemdelingenrecht hebben gegeven. Het is een genoegen om voor master studenten onderwijs te verzorgen die voor ons vakgebied hebben gekozen. Het onderwijs bestond niet alleen uit hoorcolleges, maar ook uit het houden van oefenrechtbanken (Moot Courts) waarbij de studenten een echte zaak in hoger beroep moesten bepleiten. Daarnaast moesten zij over een zaak een pleitnota in hoger beroep schrijven voor de advocaat van de minderjarige vreemdeling en in een andere zaak als de procesvertegenwoordiger van de IND. Een gastcollege maakte ook

onderdeel uit van het vak en werd deze eerste keer verzorgd door Nico Verheij, voorzitter van de vreemdelingenkamer van de Afdeling bestuursrechtspraak. De studenten gaven te kennen dat ze zowel de interactieve manier van doceren als de oefening in mondelinge en schriftelijke vaardigheden op prijs stellen. Het is de bedoeling dat ons profileringsvak standaard in de Master Staats- en bestuursrecht wordt aangeboden.

Een bachelor vak dat wij verzorgen heet Immigratie, Integratie & Discriminatie en is multidisciplinair, dat wil zeggen dat het nadrukkelijk ook is opengesteld voor niet-juridische studenten. Dit jaar was het vak weer goed bezet door studenten van verschillende disciplines en konden we de snijvlakken tussen het non-discriminatierecht en het vreemdelingenrecht mede aan de hand van actualiteiten en eigen onderzoek met de studenten doorspreken.

Het belang van deze kruispunten in het recht moet niet worden onderschat. Van oudsher maakt het vreemdelingenrecht al onderscheid tussen vreemdelingen en Nederlanders. Tegenwoordig zien we echter veel meer categorieën waartussen onderscheid wordt gemaakt: EU-onderdanen, derdelanders, staatlozen en bi-patriden. De laatste groep betreft personen met meerdere nationaliteiten. De wetgever meent dat als iemand twee nationaliteiten heeft, bijvoorbeeld de Nederlandse en de Marokkaanse, dat het dan mogelijk is om de Nederlands nationaliteit in te trekken vanwege terroristische misdrijven of het uitreizen als jihadstrijder. De persoon in kwestie wordt immers niet staatloos en dient Nederland en de EU te verlaten. Hoewel het ernstige vergrijpen zijn, is het de vraag waarom een andere behandeling van mono-patriden (Nederlanders met alleen de Nederlandse nationaliteit) gerechtvaardigd is in het geval zij dezelfde misdrijven hebben begaan? Hun nationaliteit wordt niet ingetrokken omdat zij anders staatloos zouden zijn. In een aantal anti-terrorismezaken doet deze vraag zich voor en moet worden beoordeeld of de regeling tegen bi-patriden niet discriminerend is. De VN-rapporteur tegen hedendaags racisme en rassendiscriminatie heeft zich hierover uitgesproken in oktober 2018 en meent dat dit

onderscheid in strijd is met het Verdrag ter Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie.

Zoals ik mijn studenten vaak voorhoud: het immigratierecht kent geen eenvoudige oplossingen. Het is een complex rechtsgebied en sterk gepolitiseerd. Daarnaast blijft de afweging lastig tussen het individuele belang van de vreemdeling en het collectieve belang van migratiecontrole door de staat. Dat blijft de uitdaging van dit dynamische vakgebied. Vandaar dat wij met onverminderd enthousiasme doorgaan met het opleiden van studenten, het verrichten van onderzoek en het delen van onze kennis met professionals, maatschappelijke organisaties, pers en samenleving. U leest er in dit jaarverslag meer over.

Mocht het verslag bij u vragen of opmerkingen oproepen, dan vernemen wij die graag.

Mede namens de staf van het Instituut voor Immigratierecht,
Peter Rodrigues
(hoogleraar Immigratierecht)

2. PERSONEN

In 2018 heeft Meltem Daşdemir voor zes maanden ons team versterkt ter ondersteuning van het evaluatie onderzoek naar de werking van de wet Modern Migratiebeleid. We hebben formeel afscheid genomen van Mariana Gkliati wiens aanstelling als promovendus op 1 juli afliep. Ze is nog wel als gastmedewerker aan het Instituut verbonden om haar proefschrift af te ronden. Per 1 september vertrok onze student assistent Nilson Milheiro. Zijn plaats werd ingenomen door Nina Fokkink. De secretariële ondersteuning werd in 2018 verzorgd door Sonja Schermer.

2.1 Staf

Aan het Instituut voor Immigratierecht waren in 2018 verbonden:

De heer prof. mr. P.R. Rodrigues
Hoogleraar Immigratierecht

Mevrouw mr. drs. G.G. Lodder
Onderzoeker en docent

De heer dr. M.A.K. Klaassen, LL.M.
Universitair docent

Mevrouw A.E.M. Aagten LL.M.
Onderwijs- en onderzoeksmedewerker

Mevrouw M. Gkliati, LL.M.
Promovenda (tot 1 juli 2018 in dienst, sindsdien als gastmedewerker)

De heer drs. C.M.F. Mommers
Promovendus en gastmedewerker

Mevr. M. Daşdemir
Onderzoeksassistent (van 1 februari tot 1 augustus 2018)

De heer N.D. Milheiro Anselmo
Student-assistent (tot 1 september)

Mevrouw N. Fokink
Student-assistent (vanaf 1 september)

2.2 Bestuur

De samenstelling van het bestuur van de Stichting Instituut voor Immigratierecht was in 2018:

De heer prof. mr. P.R. Rodrigues
Voorzitter

Mevrouw mr. drs. G.G. Lodder
Penningmeester

De heer dr. M.A.K. Klaassen, LL.M.
Secretaris

2.3 Raad van Advies

Het Instituut voor Immigratierecht heeft een Raad van Advies. De volgende leden hebben hierin zitting:

Mevrouw mr. C. van Eck
Lid van het College voor de Rechten van de Mens

De heer prof. mr. T. Liefwaard
Hoogleraar Children's Rights, Universiteit Leiden

Mevrouw prof. dr. J.P. van der Leun (voorzitter)
Hoogleraar Criminologie, Universiteit Leiden

Mevrouw mr. E. Steendijk
Staatsraad, Raad van State

De heer prof. dr. S.C.G. Van den Bogaert
Hoogleraar Europees recht, Universiteit Leiden

3. HOOGTEPUNTEN

In het jaar 2018 hebben enkele bijzondere activiteiten plaatsgevonden. Drie van deze hoogtepunten worden hieronder uitgelicht.

3.1 Conferentie ‘Safeguarding children’s rights in immigration law’

Het Instituut voor Immigratierecht en de Afdeling Jeugdrecht van de Universiteit Leiden hebben op 22 en 23 November een internationaal congres georganiseerd over de bescherming van de rechten van kinderen in het immigratierecht. Het spanningsveld dat bestaat tussen het principe dat kinderen recht hebben op extra bescherming en restrictieve migratieprocedures is vanuit verschillende invalshoeken besproken door een internationale en interdisciplinaire groep van wetenschappers en praktijkbeoefenaren.

Op de eerste dag werden in twee werkgroep sessies presentaties gehouden door jonge onderzoekers. Deze werkgroep sessies gingen over vreemdelingendetentie van minderjarigen en over het kind en gezinsmigratie.

De tweede dag werd ingeleid door prof. Ton Liefwaard van de afdeling Jeugdrecht van de Universiteit Leiden en de decaan Joanna van der Leun. Vervolgens waren er in het plenaire ochtendgedeelte drie presentaties. De eerste spreker was Andrea Vonkeman (hoofd UNHCR Nederland) die een interessante inkijk gaf in het initiatief van de UHCR om te komen tot een betere bescherming van alleenstaande minderjarige asielzoekers in de Europese Unie. Als voorbeeld van een tekortkoming van deze bescherming in de EU op dit moment, noemde zij de verschillende methodes die nu worden gebruikt voor het vaststellen van de leeftijd van een alleenstaande minderjarige. De tweede presentatie werd gehouden door dr. Bina D’Costa (Australian National University en ANU College of Asia and the Pacific). Haar presentatie ging over de uitkomsten van een onderzoeksproject van UNICEF naar de behandeling van

minderjarige asielzoekers in de Nordic landen. Uit haar verhaal werd de discrepantie tussen de juridische standaarden en de bescherming van minderjarige asielzoekers in de praktijk goed duidelijk. Bijzonder indrukwekkend was haar verhaal over haar ervaringen als lid van het UNICEF Rohingya Noodhulp team. De derde en laatste presentatie werd gehouden door prof. Peter Rodrigues (voorzitter Instituut voor Immigratierecht, Universiteit Leiden). Rodrigues ging in op het juridische vraagstuk wat de betekenis is van de bepaling uit het Kinderrechtenverdrag dat kinderen niet geïdentificeerd mogen worden met het gedrag van hun ouders voor immigratie procedures.

In het middagedeelte waren er twee parallelle werkgroep rondes waarin diverse onderwerpen door vele sprekers werden ingeleid. Onderwerpen die besproken werden waren: 'het belang van het kind in het immigratierecht', 'het recht om gehoord te worden', 'gedwongen migratie en mensenhandel', 'toegang tot rechtsbescherming' en 'opvang en detentie van kinderen'.

De conferentie werd weer plenair afgesloten door mr. George Moscows (Griekse Kinderombudsman van 2003 tot 2018). Zijn terugblik op de conferentie plaatste hij in de context van zijn ervaringen met vluchtelingen en migrantenkinderen in zijn lange loopbaan als kinderombudsman.

De conferentie werd bezocht door bijna 100 mensen uit binnen- en buitenland, uit de wetenschap en de praktijk. We kunnen terugkijken op een zeer vruchtbare en inspirerende bijeenkomst. Een selectie van de papers die op het congres zijn gepresenteerd worden gebundeld in een boek 'Safeguarding Children's rights in immigration law', uit te geven door Intersentia, eind 2019.

3.2 Summer school: The Immigrant Child: Challenges and opportunities in international migration for children

In juni 2018 heeft het Instituut voor Immigratierecht een honours Summer school verzorgd, georganiseerd door Mark Klaassen. Twee weken lang verdiepten 20 studenten van verschillende faculteiten zich in het thema ‘Kinderen en internationale migratie’. Dit thema werd door meer dan tien gastdocenten uit binnen- en buitenland en uit de wetenschap en de praktijk van diverse kanten belicht. Enkele onderwerpen die aan bod kwamen, waren ‘kindhuwelijken en gezinshereniging van vluchtelingen’, door Bart Crijns (ministerie van Justitie en Veiligheid) en Johan ten Berg (IND), ‘de integratie van alleenstaande minderjarige vreemdelingen in Nederland’, door Safoura Ghaemina (Saxion Hogeschool), ‘de regularisatie van irreguliere migranten’, door Kevin Fredy Hinterberger (Universiteit Wenen), ‘vreemdelingendetentie van kinderen’, door Ciara Smyth (Nationale Universiteit Ierland, Galway) en ‘meisjes besnijdenis als een grond voor internationale protectie’, door Annemarie van Middelburg (Middelburg Human Rights Law Consultancy).

De studenten brachten een bezoek aan een opvang locatie voor onbegeleide minderjarige asielzoekers en speelden een rechtbankzitting na onder begeleiding van Adriana van Dooijeweert (voormalig vreemdelingenrechter en voorzitter van het College voor de Rechten van de Mens).

De inzichten en betrokkenheid van de studenten die tot uiting kwamen in de presentaties, de interacties tijdens de lezingen en de eindpapers waren indrukwekkend. De Summer school werd afgesloten met een seminar (zie hieronder).

3.3 Seminar: ‘Gekommen um zu bleiben: The right to respect for private life and the regularisation of irregular migrants’

De Summer school werd op 29 juni afgesloten met een Engelstalig symposium over het recht op privéleven zoals beschermd door artikel 8 EVRM en de regularisatie van irreguliere migranten met lang verblijf in Nederland, georganiseerd door Mark Klaassen en Gerrie Lodder in samenwerking met de Specialisten Vereniging voor

Migratierecht Advocaten. Sprekers waren onder meer Agnes van Steijn (jurist bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, Ciara Smyth, Mark Klaassen, Kevin Fredy Hinterberger, Julian Hardy, (vreemdelingenrecht advocaat in België) en Eva Hilbrink (Stichting Migratierecht).

Het seminar werd bijgewoond door zowel de studenten van de Summer school als wetenschappers en professionals uit de praktijk. Een gemeenschappelijke conclusie die naar aanleiding van dit seminar kan worden getrokken lijkt dat voor deze groep langdurig verblijvende migranten nog te weinig is geregeld in het nationale en internationale recht.

4. JAAROVERZICHT STAF

4.1 Anne Aagten

In 2018 richtte ik me wat onderzoek betreft voornamelijk op de publicatie van mijn eerste wetenschappelijke artikel. Dit betreft een uitwerking van mijn masterscriptie en gaat in op de vraag of daders van migrantensmokkel zouden moeten worden uitgesloten van bescherming als vluchteling. De verdragsstaten bij het Vluchtelingenverdrag kunnen besluiten personen uit de sluiten van vluchtelingenstatus indien er ernstige redenen zijn om aan te nemen dat zij internationale misdrijven hebben gepleegd, waaronder ernstige niet-politieke misdrijven zoals opgenomen in artikel 1F(b) Vluchtelingenverdrag. Wegens het ontbreken van een internationaal vluchtelingenrecht Hof is het echter aan de Verdragsstaten om te bepalen wat precies ernstige niet-politieke misdrijven zijn. Op basis van het internationale recht inzake interpretatie van verdragen concludeer ik dat migrantensmokkel in principe als ernstig niet-politieke misdrijf beschouwd kan worden. Daarnaast ga ik ook in op de vraag welke vormen van participatie aan smokkeloperaties voldoende ernstig zouden zijn om tot uitsluiting van bescherming als vluchteling te leiden. In oktober 2018 is tot mijn vreugde het artikel uitgekomen in het Tijdschrift Crimmigratie & Recht uitgegeven door Boom Juridisch.

Dat migrantensmokkel nog steeds een actuele en voortdurende praktijk is, heb ik aan den lijve ondervonden toen ik in juli 2018 ben afgereisd naar het Griekse eiland Leros. Ik heb daar als vrijwilliger gewerkt voor de Amerikaanse NGO Advocates Abroad. Het primaire doel van de organisatie is om rechtsbijstand te verlenen aan asielzoekers door hen voor te bereiden op de asielprocedure. Dit deden we door middel van interviewvoorbereiding, het schrijven van processtukken met daarin de gronden waarop asiel zou moeten worden verleend en het vergaren van de benodigde bewijsstukken. Ook hadden we toestemming om met de cliënten mee te gaan naar de interviews zelf en daar aanvullende vragen te stellen. In principe komt het neer op het werk van een asieladvocaat in Nederland. Het

grote verschil is dat in Griekenland er geen gratis rechtsbijstand wordt verleend voordat een besluit op de asielaanvraag wordt genomen en dit werk dus allemaal door (juridische) vrijwilligers wordt gedaan. Voor mij persoonlijk was dit een zeer waardevolle mogelijkheid om mijn theoretische asielkennis in de praktijk toe te passen waardoor je vaak veel voor de hulpbehoevende mensen kan betekenen. Los daarvan komt deze praktijkervaring goed van pas bij het onderwijs dat ik verzorg voor het Instituut. Na mijn terugkomst heb ik met behulp van mijn ervaringen een Leiden Law Blog geschreven over de consequenties van de EU-Turkije deal voor de asielprocedure.

Onder het EU recht zijn er twee vormen van bescherming tegen vervolging of een onmenselijke behandeling, namelijk vluchtelingenstatus en subsidiaire bescherming. In april 2018 deed het Europese Hof van Justitie (HvJ EU) in de M.P. zaak uitspraak over de specifieke vraag of slachtoffers van foltering die op dit moment nog lijden onder ernstige gezondheidsklachten, subsidiaire bescherming zouden moeten krijgen. In de laatste jaren zijn er een aantal zaken bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het HvJ EU voorgelegd waarin de kwestie centraal stond of ernstige medische redenen aanleiding zouden moeten geven tot het tegenhouden van uitzetting of het verlenen van subsidiaire bescherming. Het EHRM was aanvankelijk zeer terughoudend en oordeelde dat alleen zeer uitzonderlijke omstandigheden, zoals het onmiddellijke verlies van leven bij terugkeer naar het land van herkomst, schending van artikel 3 EVRM oplevert. Het HvJ EU oordeelde in lijn hiermee dat subsidiaire bescherming in principe niet verleend hoeft te worden aan ernstige zieke personen indien er geen adequate medische behandeling beschikbaar is in het land van herkomst. De situatie zou anders kunnen zijn indien de autoriteiten opzettelijk de toegang tot de benodigde medische behandeling verhinderen. In 2016 veranderde het EHRM haar jurisprudentielijn met de Paposhvili uitspraak. Zij oordeelde dat een uitzetting waarbij er een reëel risico is dat wegens het ontbreken van (de toegang) tot adequate medische zorg die een snelle en onomkeerbare

verslechtering van de gezondheid oplevert en resulteert in een intens lijden of een significante afname van de levensverwachting, in strijd is met artikel 3 EVRM. Op basis van deze EHRM en HvJ EU en HvJ EU jurisprudentie en een interpretatie in lijn met het Anti-Folterverdrag oordeelt het HvJEU in M.P. dat in het geval er geen enkele vorm van medische voorzieningen beschikbaar is in het land van herkomst of er een discriminerend beleid wordt gevoerd dat de toegang tot de benodigde medische hulp voor bepaalde groepen slachtoffers van foltering verhindert, er subsidiaire bescherming toegekend moet worden. Een interessante uitspraak waarover ik een Leiden Law Blog en een Case Note voor International Legal Materials (Cambridge University Press) heb geschreven.

4.2 Mark Klaassen

Het VN-Kinderrechtencomité en het vreemdelingenrecht: uit de startblokken!

De eerste vier zienswijzen van het VN-Kinderrechtencomité gaan allemaal over het vreemdelingenrecht. Op 14 april 2014 is het Derde Optionele Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) in werking getreden. Dit maakt het voor kinderen die menen dat hun kinderrechten zijn of worden geschonden mogelijk om een klacht in te dienen bij het VN-Kinderrechtencomité. Nederland heeft het Derde Optionele Protocol nog niet geratificeerd, en dus kunnen kinderen (nog) geen klachten tegen Nederland indienen. Het belang van het kind in het vreemdelingenrecht is een specifiek aandachtspunt in het onderzoek en onderwijs van het Instituut voor Immigratierecht. Zo hebben we in juni een zomercursus georganiseerd voor de studenten van de Honours Academy van de Universiteit Leiden over kinderen in de context van internationale migratie. Op 22 en 23 november 2018 heeft het Instituut bovendien in samenwerking met de Afdeling Jeugdrecht een internationaal congres over de bescherming van kinderrechten in het vreemdelingenrecht georganiseerd. In deze bijdrage bespreek ik de eerste vier zienswijzen en concludeer ik dat een ratificatie van het Derde Protocol door Nederland van

toegevoegde waarde zou zijn voor de naleving van het IVRK binnen het Nederlandse vreemdelingenrecht.

De eerste zienswijze van het Comité in *K.Y.M. t. Denemarken* betreft de uitzetting van een moeder met haar pasgeboren dochter naar Somalië (zie UN Doc. CRC /C/77/D/3/2016). De moeder vreest dat haar dochter in Somalië slachtoffer zal worden van meisjesbesnijdenis. De Deense overheid betoogt onder andere dat er geen reëel risico op meisjesbesnijdenis bestaat omdat de moeder haar dochter tegen deze vorm van onherstelbare schade kan beschermen. Deze reden om aan te nemen dat er geen voorzienbaar risico bestaat wordt onder meer gevolgd in de jurisprudentie van het EHRM (zie voor een nadere bespreking: M. Klaassen, 'Internationale bescherming bij een risico op meisjesbesnijdenis? Een analyse van de eerste zienswijze van het VN-Kinderrechtencomité', *Jeugdrecht in de praktijk* 2018, p. 28-29). Het Comité gaat hier niet in mee. Volgens het Comité mag de bescherming van het kind tegen onherstelbare schade niet afhankelijk worden gemaakt van het vermogen van een ouder om het kind te beschermen. Hiermee neemt het Comité een principieel standpunt in dat afwijkt van de heersende opvatting in het asielrecht.

Ook in haar tweede ontvankelijke zienswijze in *Y.B. en N.S. t. België* neemt het Comité een principieel standpunt in (UN Doc. CRC/C/79/D/12/2017). De zaak gaat over een aanvraag om een humanitair visum van een Marokkaans kind dat verzoekt om bij zijn kafalah-voogden in België te gaan wonen. Kafalah is een vorm van voogdij in het Islamitisch recht voor kinderen die niet door hun eigen ouders kunnen worden verzorgd (zie U.M. Assim & J. Sloth-Nielsen, 'Islamic kafalah as an alternative care option for children deprived of a family environment', *African Human Rights Law Journal* 14(2), 2014, p. 322-345). Het Comité overweegt dat er uit het IVRK geen algemeen recht op gezinshereniging voor kafalah-kinderen kan worden afgeleid. In de toepassing van het nationale recht handelt België echter strijdig met artikel 10 IVRK omdat het niet is uitgegaan van de *de facto* gezinsband tussen het kind en de kafalah-voogden.

De zienswijze van het Comité in *N.B.F. t. Spanje* is wellicht weinig verassend in het licht van General Comment 6 (UN Doc. CRC/C/79/D/11/2017). De zaak gaat over de leeftijdsvaststelling van een alleenstaande minderjarige vreemdeling. De klager uit Ivoorkust wordt in 2017 door de Spaanse politie opgepakt op de Middellandse Zee. Hierop wordt door middel van een botanalyse van de linkerhand de leeftijd van de asielzoeker vastgesteld. Hieruit blijkt dat de klager 19 jaar oud is. Hierop wordt de klager in een detentiecentrum voor volwassenen geplaatst. Omdat er geen nationale rechtsmiddelen beschikbaar zijn klaagt hij rechtstreeks bij het Comité. Het Comité stelt onder verwijzing naar General Comment 6 dat bij de leeftijdsvaststelling niet alleen gekeken moet worden naar de lichamelijke ontwikkeling, maar ook naar de psychologische ontwikkeling van het kind. Bovendien moet de betrokkene gedurende de leeftijdsvaststelling het voordeel van de twijfel krijgen, zodat dit proces ook gedurende de vaststelling van de leeftijd aan de waarborgen van het IVRK moet voldoen. Het Comité stelt vast dat de procedure in Spanje strijdig is met de artikelen 3 en 12 IVRK en draagt Spanje op om vergelijkbare schendingen in de toekomst te voorkomen.

De meest recente zienswijze van het Comité is *D.D. t. Spanje* en gaat over de uitzetting van een alleenstaande minderjarige vreemdeling uit Mali vanuit de Spaanse enclave Melilla naar Marokko (UN Doc. CRC/C/80/D/4/2016). Het Comité stelt vast dat los van de vraag of de klager het Spaanse grondgebied heeft betreden moet worden vastgesteld dat hij zich binnen de rechtsmacht van Spanje bevond omdat Spanje effectieve controle op hem uitvoerde. De identificatie van de vreemdeling voldoet volgens het Comité niet aan de vereisten van het IVRK en de klager heeft niet de gelegenheid gehad om tegen zijn op handen zijnde uitzetting in verweer te komen. Het Comité concludeert dat er sprake is van een schending van artikel 3 en 37 IVRK voor wat betreft refoulement en een schending van het folterverbod in artikel 37 IVRK voor wat betreft de behandeling van de minderjarige in het kader van de uitzettingsprocedure.

De eerste vier zienswijzen laten zien dat het VN-Kinderrechtencomité niet schroomt om zich te mengen in het vreemdelingenrecht. Het feit dat deze eerste vier zienswijzen allemaal gaan over het vreemdelingenrecht is volgens mij een indicatie van de problematische verhouding tussen dit rechtsgebied en het VN-Kinderrechtenverdrag. Het vreemdelingenrecht is van origine een rechtsgebied dat erop is gericht internationale migratie te beheersen. Dit kan op gespannen voet staan met de verplichting uit het IVRK om het belang van het kind een eerste overweging te laten zijn. Ook in het Nederlandse vreemdelingenrecht zijn er een aantal dossiers waarin er geen of nauwelijks aandacht is voor het IVRK. Een voorbeeld hiervan is de leeftijdsvaststelling van alleenstaande minderjarige vreemdelingen die in een andere EU-lidstaat een andere leeftijd hebben opgegeven dan in Nederland (zie M. Klaassen & G. Lourens, ‘Gestelde alleenstaande minderjarige vreemdelingen en de (automatische) erkenning van leeftijdsvaststelling in een andere lidstaat’, *Journal Vreemdelingenrecht* 2018, p. 45-53). Voor de verdere ontwikkeling van de rechten van het kind in het vreemdelingenrecht zou het een goede zaak zijn als Nederland het voorbeeld van de meeste andere EU-lidstaten volgt en het Derde Optionele Protocol bij het IVRK ratificeert.

4.3 Gerrie Lodder

Onderwijs is één van de kerntaken van het Instituut voor Immigratierecht. Het in dit jaarverslag opgenomen overzicht van het reguliere onderwijs dat wij verzorgen binnen de Rechtenfaculteit en de faculteit der Geesteswetenschappen laat een grote variëteit aan vakken en studentengroepen zien. Voor al deze verschillende vakken hanteren we echter op één punt eenzelfde format: we starten altijd met (im)migratie in het nieuws. Eén van de redenen waarom studenten het vak immigratierecht kiezen is de hoge actualiteitswaarde. Studenten waarderen deze betrokkenheid op de actualiteit dan ook zeer.

Als het gaat om (im)migratie in het nieuws was 2018 weer een boeiend jaar. In Nederland kreeg een aantal onderwerpen veel

aandacht in de media. Breed uitgemeten was de zaak van de Armeense kinderen Lily en Howick en de daarop volgende algemenere discussie over het Kinderpardon. Andere onderwerpen in het nieuws in Nederland waren de zaak van de strafmaat voor een verkrachter waarbij door de rechter rekening was gehouden met de gevolgen die de lengte van de straf kon hebben voor het verblijfsrecht, de intrekking van het Nederlanderschap van jihadstrijders met een dubbele nationaliteit en het Marrakesh Migratiepact. Voor het vak Immigratie, Integratie en Discriminatie schreven de studenten hun eerste paper over een actualiteit naar keuze. De variëteit aan onderwerpen die waren gekozen gaf voor de verdere collegecyclus input om de lesstof te illustreren met voorbeelden uit de praktijk. Bij de vakken met veel internationale studenten komen voorbeelden uit de actualiteit vaak meer uit Europa en de rest van de wereld. Op Europees niveau was er natuurlijk aandacht voor de Brexit en de gevolgen die dit heeft voor reis- en verblijfsrechten van Britten in Europa en EU-burgers in het Verenigd Koninkrijk. Ook de Europese voorstellen voor een nieuw asielsysteem in reactie op de 'vluchtelingencrisis' die uitgaan van een verdergaande harmonisatie kwamen ter sprake. Verder weg van huis speelde bijvoorbeeld de situatie rond de migratiekaravaan vanuit landen in Centraal Amerika richting de Verenigde Staten en de plannen van president Trump voor een muur als grensbewaking. Allemaal geen gemakkelijke onderwerpen met eenvoudige oplossingen. Al deze immigratievraagstukken kunnen van verschillende kanten belicht worden. Het gesprek met de studenten hierover en hun betrokkenheid maakt het geven van onderwijs interessant en geeft veel voldoening.

Om studenten te laten kennismaken met immigratierecht in de praktijk nodigen we voor ons onderwijs regelmatig gastsprekers uit om over hun werk, ervaringen en juridische dilemma's te vertellen en gaan we met studenten naar een rechtbankzitting. In 2018 hadden we onder andere gastsprekers van de IND, uit de advocatuur en de rechtspraak. Hun enthousiaste verhalen geven de studenten een kijkje in de keuken van verschillende bij het migratierecht betrokken

instanties. Uit de bijeenkomsten met gastsprekers kwam heel mooi naar voren dat niet alleen het onderwerp migratie inherent internationaal is, maar ook de regulering van migratie. Zo vertelde bijvoorbeeld dhr. mr. D. Kuiper van de IND over het juridisch lastige dilemma van de vertaling van een uitspraak van het Hof van Justitie van de EU ten aanzien van vreemdelingendetentie naar het Nederlands beleid. De Europese invloed kwam ook aan bod in het verhaal van mevrouw mr. E. Steendijk, staatsraad bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Advocaat in de zaak *A en S tegen Nederland*, mevrouw mr. S. Wierink, liet ons aan de hand van een foto-impresie zien hoe procederen bij het Hof van Justitie van de EU er aan toe gaat.

Studenten van het vak immigratierecht schreven over hun bezoek aan de rechtbank een impressie. Ze gaven een korte beschrijving van de zaken die ze hadden bijgewoond en hoe de zitting verliep. Verschillende studenten vonden dat het in de rechtszaal er wel heel formeel aan toe ging, met weinig ruimte voor het verhaal van de vreemdeling. Anderen merkten op dat de omgang tussen advocaat en procesvertegenwoordiger buiten de zittingszaal heel informeel was. De studenten vonden het bezoek een waardevolle aanvulling op de theorie die in de collegebanken was besproken.

Een tweede kerntaak van het Instituut voor Immigratierecht is het doen van onderzoek. Mijn onderzoekstijd in 2018 is grotendeels besteed aan de evaluatie van de wet Modern Migratiebeleid. Als onderdeel van dit onderzoek heb ik in 2018 meer dan 20 interviews gehouden met personen die verantwoordelijk zijn voor het aantrekken van migranten voor verschillende verblijfsdoelen, zoals werk, studie, onderzoek en au-pair. Daarnaast heb ik gesproken met advocaten die cliënten begeleiden bij het aanvragen van gezinshereniging en/of bedrijven begeleiden bij het regelen van het verblijf van kennis- en arbeidsmigranten. Ook heb ik gesproken met medewerkers van de IND die aanvragen en aanvragers controleren. Of het nu gesprekken waren met advocaten, met kleine au-pair bureaus, of met International Office functionarissen van onderwijs-

en onderzoeksinstellingen, iedereen was zich er terdege van bewust dat het voor de mensen die de stap zetten om te migreren om welke reden dan ook vaak een grote beslissing is. Dit maakt dat veel van de geïnterviewde personen lieten blijken dat zij zich als onderdeel van dit migratieproces op een bepaalde manier verantwoordelijk voelen voor het in goede banen leiden hiervan. Ik vond deze betrokkenheid opvallend.

Zowel in het onderwijs als in het onderzoek blijkt telkens dat migratie tot de verbeelding spreekt: zowel als het gaat om mensen die vanuit economische, sociale of culturele motieven migreren, als om mensen die bescherming zoeken tegen oorlog of vervolging. Veel mensen vinden iets van of over migratie. Achter de juridische regulering van migratie gaat een bewogen wereld schuil. Dat zie je terug in de betrokkenheid van studenten en professionals bij dit rechtsgebied. Dat maakt het werk bij het Instituut voor Immigratierecht zo boeiend!

5. ONDERWIJS

5.1 Regulier academisch onderwijs

In 2018 heeft het Instituut voor Immigratierecht twee nieuwe vakken in twee verschillende masters gegeven. Een privatissimum op het gebied van internationaal asiel- en migratierecht bij de master Public International Law en een gebonden keuzevak bij de master Staats- en Bestuursrecht. Het rechtsgebied migratierecht heeft hiermee binnen vijf verschillende masters in verschillende vormen een plek gekregen. Daarnaast is (im)migratierecht in de Bachelor in twee varianten aangeboden als Engelstalig onderwijs voor exchange studenten en is er onderwijs verzorgd in het Nederlands voor studenten van zowel de rechten faculteit als studenten van andere faculteiten.

5.1.1 Bachelor Onderwijs

European Migration Law: 5 ECTS. Gedoceerd door Mark Klaassen en Gerrie Lodder.

European Asylum Law: 5 ECTS. Gedoceerd door Anne Aagten en Mark Klaassen.

Immigratierecht: 5 ECTS. Gedoceerd door Gerrie Lodder en Anne Aagten.

Immigratie, integratie en discriminatie: 5 ECTS. Gedoceerd door Gerrie Lodder en Peter Rodrigues.

5.1.2 Master Onderwijs

Migration Law and Policy in the EU: 5 ECTS. Gedoceerd door Gerrie Lodder, Anne Aagten en Mark Klaassen.

Master European Union Studies

Kind en Migratie: 5 ECTS. Gedoceerd door Mark Klaassen, Gerrie Lodder en Peter Rodrigues.

LL.M. Jeugdrecht

Privatissimum: 5 ECTS. Gedoceerd door Mark Klaassen en Peter Rodrigues.

LL.M. Public International Law

Vreemdelingenrecht: 5 ECTS. Gedoceerd door Peter Rodrigues en Mark Klaassen.

LL.M. Staats- en bestuursrecht

5.1.3 Advanced Master Onderwijs

Migration and Childrens Rights: 5 ECTS. Gedoceerd door Mark Klaassen en Peter Rodrigues.

Advanced LL.M. Childrens Rights

5.2 Begeleiding scripties

In 2018 zijn onder begeleiding van medewerkers van het Instituut voor Immigratierecht 23 masterscripties afgerond voor 5 verschillende masters. Scripties die werden gewaardeerd met een 8 of hoger zijn op de website van het Instituut gepubliceerd.

LL.M. Public International Law: 10

LL.M. Jeugdrecht: 4

Advanced LL.M. European & International Human Rights Law: 2

LLM Staats- en Bestuursrecht: 6

MA European Union Studies: 1

5.3 Gastcolleges

Peter Rodrigues heeft gastcolleges gegeven bij verschillende vakken in de bachelor- en (advanced) masterfase:

- College Vreemdelingen en mensenrechten in het keuzevak Mensenrechten en ... (bachelor), Universiteit Leiden;
- College Racial discrimination in het keuzevak EU Non-Discrimination Law (bachelor), Universiteit Leiden;

- Introduction Lecture of the Honours Class Summer School *The Frontiers of Children's Rights*, 'Migration and the Family in the Globalising World', Universiteit Leiden;
- Introduction Lecture of the Honours Class 'The immigrant child: Challenges and opportunities in international migration for children', Universiteit Leiden.

Mark Klaassen heeft 4 gastcolleges Asylum and Migration Law gegeven voor de Advanced Master Human Rights, Universiteit Leiden.

5.4 Cursussen

Het Instituut verzorgt buiten het reguliere academische onderwijs jaarlijks verschillende cursussen op het terrein van het immigratierecht voor praktijkbeoefenaren en advocaten.

Mark Klaassen

Verschillende data in 2018, *Cursus Artikel 8 EVRM* (5x). Basis- en verdiepingscursus voor medewerkers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst.

Gerrie Lodder

15 maart 2018, *International Migrant and Labor Law*. Bijdrage aan trainingsprogramma voor diplomaten uit Bangladesh en Pakistan, Instituut Clingendael.

6. ONDERZOEK

6.1 Lopend promotieonderzoek

De promotieonderzoeken van Mariana Gkliati, Gerrie Lodder en Christian Mommers zijn in 2018 voortgezet. Alle lopende promotieonderzoeken vallen onder het thema ‘Securing the Rule of Law in a World of Multi Level Jurisdiction’ van het E.M. Meijers Instituut.

Mariana Gkliati

‘Who’s watching the watchmen? Effective legal protection against human rights violations by EU agencies in the field of migration’

Onderzoek naar de juridische bescherming van individuen tegen schendingen van mensenrechten op het gebied van asiel en migratie door EU agentschappen.

Promotores: Prof. mr. P.R. Rodrigues en Prof. mr. L.F.M. Besselink (UvA).

In het kader van dit onderwerp zijn in 2018 twee *working papers* door Mariana Gkliati gepubliceerd over de aansprakelijkheid van het Europees grens- en kustwachtagentschap voor mensenrechtenschendingen (zie ook onder publicaties)

Gerrie Lodder

‘Uitbuiting van arbeidsmigranten: een multi-juridische benadering van arbeidsuitbuiting’

Onderzoek naar de juridische mogelijkheden in het internationale en nationale recht in verschillende disciplines om arbeidsuitbuiting van migranten in Nederland en Europa te bestrijden.

Promotores: Prof. mr. P.R. Rodrigues en Prof. P.F. van der Heijden. Gerrie Lodder heeft in het kader van haar promotieonderzoek in 2018 een artikel gepubliceerd over de bescherming tegen arbeidsuitbuiting vanuit mensenrechtelijk perspectief (zie onder publicaties).

Christian Mommers

The right and obligation of voluntary return for aliens without a legal status'

Onderzoek naar de vrijwillige terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers en andere vreemdelingen die een juridische verplichting hebben hun gastland te verlaten.

Promotores: Prof. mr. P.R. Rodrigues en Prof. mr. P. Boeles (VU).

6.2 Lopend opdracht onderzoek

Gerrie Lodder

'Evaluatie Wet Modern Migratiebeleid'.

De wet Modern Migratiebeleid (wet MoMi) heeft als doel de vorming van een selectief migratiebeleid waarmee de migranten die Nederland nodig heeft snel en eenvoudig kunnen worden toegelaten. Om dit doel te bereiken zijn in de wet MoMi drie wezenlijke veranderingen aangebracht in het reguliere toelatingsbeleid voor toelating van vreemdelingen van buiten de EU. Deze veranderingen zien ten eerste op het samenvoegen van de procedures voor toegang en verblijf tot één gecombineerde procedure (TEV procedure), ten tweede op het versterken van de rol van de referent (de persoon of instantie die belang heeft bij de overkomst van een migrant) in de toelatingsprocedure en daarna, en tenslotte op de wijze van toezicht en handhaving waarbij op grond van een vertrouwensrelatie tussen overheid en erkende referent achteraf wordt gecontroleerd. Het doel van de wetsevaluatie is om kwantitatief en kwalitatief inzicht te krijgen in het functioneren van de wet op deze drie terreinen. In 2018 is literatuuronderzoek gedaan, zijn kwantitatieve data geanalyseerd en interviews met referenten en medewerkers van de IND gehouden. Het rapport wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2019 afgerond.

Aanvrager: Directie Migratiebeleid van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (DMB).

Opdrachtgever: WODC.

7. PUBLICATIES EN PRESENTATIES

In 2018 is er weer een mooie verzameling publicaties verschenen, in de vorm van boeken, boekdelen, artikelen, working papers, annotaties en blogs, (mede) geschreven door Instituutmedewerkers. Onder punt 7.1 vindt u een overzicht van deze publicaties. In paragraaf 7.2 volgen bijdragen aan symposia, en lezingen die niet zijn opgenomen onder de onderwijsactiviteiten zoals beschreven in hoofdstuk 5.

7.1 Publicaties

7.1.1 Boeken

G.G. Lodder, *Vreemdelingerecht in Vogelvlucht. Over toelating en verblijf van vreemdelingen in Nederland*, Den Haag: Sdu Uitgevers, 6^e gewijzigde druk 2018.

7.1.2 Boekdelen

G.G. Lodder, 'Richtlijn 2003/86/EG inzake het recht op gezinshereniging', in: A. Pahladsingh (red.), *Sdu Commentaar Europees Migratierecht*, Den Haag: Sdu Uitgevers, 4^e gewijzigde druk 2018.

P.R. Rodrigues, 'Migration and Security in Times of the Refugee Crisis: Perspectives for Dublin and Schengen', in: A. Kellerhals & T. Baumgartner (Eds.), *New dynamics in the European Integration Process – Europe post Brexit*, Europa Institute: Zurich 2018, p. 183-202.

7.1.3 Artikelen

G.G. Lodder, 'Dwalen door een woud van regels. De uitgebuite arbeidsmigrant en zijn mensenrechten', *Nederlands Juristenblad* 2018, nr. 10, p. 368-376.

P.R. Rodrigues en M.A.H. van der Woude, 'Preventieve politiecontroles en interne grenscontroles in het Schengengebied', *Criminatie & Recht* 2018, nr. 2, p. 17-29.

P.R. Rodrigues, ‘Gelijke behandeling en het College voor de Rechten van de Mens (2017)’, *Tijdschrift voor Consumentenrecht* 2018, nr. 6, p. 304-309.

A.E.M. Aagten, ‘MP v. Secretary of State for the Home Department (CJEU)’, *International Legal Materials* 2018, 57 (2), p. 948-959.

A.E.M. Aagten, ‘Migrant Smuggling in the Mediterranean: An Excludable Act under Article 1F(b) Refugee Convention?’, *Criminatie & Recht* 2018, nr. 2, p. 59-75.

M.A.K. Klaassen, ‘Internationale bescherming bij een risico op meisjesbesnijdenis? Een analyse van de eerste zienswijze van het VN-Kinderrechtencomité’, *Jeugdrecht in praktijk* 2018, p. 25-30.

M.A.K. Klaassen & G. Lourens, ‘Gestelde alleenstaande minderjarige vreemdelingen en de (automatische) erkenning van leeftijdsvaststelling in een andere lidstaat’, *Journal Vreemdelingenrecht* 2018, nr. 3, p. 45-53.

M.A.K. Klaassen, ‘Een helder kader voor het afgeleid verblijfsrecht voor de derdelander ouders van een Nederlands kind’, *Asiel- & Migrantenrecht* 2018, nr. 10, p. 473-477.

7.1.4 Working papers

M. Gkliati & H. Rosenfeldt, ‘Accountability of the European Border and Coast Guard Agency: Recent developments, legal standards and existing mechanisms’, *RLI Working Paper* No. 30, 2018.

M. Gkliati, ‘A Nexus Approach to the Responsibility of the European Border and Coast Guard: From Individual to Systemic Accountability’, *Criminal Justice, Borders and Citizenship*, Research Paper No. 3118551: SSRN, 2018.

7.1.5 Annotaties

Mark Klaassen

ABRvS 1 oktober 2018, *JV* 2018/185
ABRvS 2 mei 2018, *AB* 2018/408
ABRvS 11 januari 2018, *AB* 2018/384
ABRvS 15 november 2017, *AB* 2018/264
ABRvS 29 mei 2017, *AB* 2018/56
HvJ EU 2 mei 2018, C-331/16, C-366/16 (*K. & H.F.*),
JV 2018/136

Peter Rodrigues

ABRvS 7 december 2017, *AB* 2018/228

Anne Aagten

ABRvS 1 september 2017, *AB* 2018/13
ABRvS 21 februari 2018, *AB* 2018/25
HvJ EU 13 september 2018, C-396/17 (*Abmed*), *JV* 2018/191

7.1.6 Blogs

Gerrie Lodder

Passing an integration exam as a requirement for an autonomous residence permit, Leiden Law Blog, 20 November 2018, <http://leidenlawblog.nl/articles/passing-an-integration-exam-as-a-requirement-for-an-autonomous-residence-pe>

Mark Klaassen en Peter Rodrigues

The Committee on the Rights of the Child on Female Genital Mutilation and Non-Refoulement, Leiden Law Blog, 20 March 2018, <http://leidenlawblog.nl/articles/the-committee-on-the-rights-of-the-child-on-female-genital-mutilation>

Anne Aagten

The MP Judgment: The CJEU on subsidiary protection for former victims of torture, Leiden Law Blog, 15 May 2018, <https://leidenlawblog.nl/articles/the-mp-judgment>

From Theory to Practice: Working with Refugees on the Island of Leros, Greece, Leiden Law Blog, 4 September 2018, <https://leidenlawblog.nl/articles/from-theory-to-practice-working-with-refugees-on-the-island-of-leros-greece>

Mariana Gkliati

The next phase of the European Border and Coast Guard: towards operational effectiveness, EU Law Analysis, 8 October 2018, <http://eulawanalysis.blogspot.com/2018/10/the-next-phase-of-european-border-and.html?m=1>

Perre N., De Vries M., Richards H. & Gkliati M., 'Refugee Crisis: three perspectives on the makings of a crisis', RLI Blog on Refugee Law and Forced Migration: *Refugee Law Initiative*, 16 April 2018, <https://rli.blogs.sas.ac.uk/2018/04/16/refugee-crisis-three-perspectives-on-the-makings-of-a-crisis/> and *Border Criminologies, University of Oxford*, 6 June 2018, <https://www.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2018/06/refugee-crisis>

Mark Klaassen

'Wir sind gekommen, um zu bleiben!', Leiden Law Blog, 29 June 2018, <https://leidenlawblog.nl/articles/wir-sind-gekommen-um-zu-bleiben>

Unaccompanied children becoming young adults and the right to family reunion, Leiden Law Blog, 24 April 2018, <https://leidenlawblog.nl/articles/unaccompanied-children-becoming-young-adults>

The right to respect for family life in deportation cases: Is the ECtHR taking a step backwards?, Leiden Law Blog, 29 January 2018, <https://leidenlawblog.nl/articles/the-right-to-respect-for-private-and-family-life-in-deportation-cases>

The best interests of the child in deportation cases: An analysis of *Ejimson v. Germany*, Leiden Law Blog, 30 March 2018, <https://strasbourgobservers.com/2018/03/30/the-best-interests-of-the-child-in-deportation-cases-an-analysis-of-ejimson-v-germany/>

The effectiveness of the right to family reunion of refugees: An analysis of the *K. & B.* ruling of the CJEU, Leiden Law Blog, 12 November 2018, <http://eulawanalysis.blogspot.com/2018/11/the-effectiveness-of-right-to-family.html>

7.2 Lezingen, bijdragen aan symposia

Peter Rodrigues

9 januari 2018, voordracht over de grenzen van het vreemdelingenrecht voor de Studiekring Wassenaar.

22 februari 2018, voordracht over de grenzen van het vreemdelingenrecht voor de Nieuwe toekomst, Amsterdam.

11 september 2018, training over de discriminatieverboden voor politiemensen, Studiedag 'Discriminatie in heden en verleden' van de Anne Frank Stichting, Amsterdam.

2 oktober 2018, voordracht over rassendiscriminatie en de grenzen van het vreemdelingenrecht voor de Staat van Nederland, Amsterdam.

23 november 2018, presentatie: 'Protection of minors in European Migration Law', op conferentie *Safeguarding children's rights in immigration law*, Universiteit Leiden.

Mark Klaassen en Gerrie Lodder

22 november 2018, presentatie: 'Family reunification, international protection, the best interest of the child', op conferentie *Safeguarding children's rights in immigration law*, Universiteit Leiden.

Mark Klaassen

17 mei 2018, The rights of migrants: exploring the role of courts and tribunals, '*Between facts and norms. Testing compliance with article 8 ECHR in immigration cases*', NUI Galway.

10 oktober 2018, Pitch, Mix and Match, 'Maak Chavez-Vilchez regulier vreemdelingenrecht', DAMR en WODC.

Mariana Gkliati

2 februari 2018, presentatie paper: 'A nexus approach to the responsibility of the European Border and Coast Guard: From individual to systemic accountability', op seminar *Controlling Migration through Cooperation: Recent trends in the externalisation of migration control*, Universiteit Tilburg.

1 juni 2018, *Europe on Trial*, Forum on European Culture, Amsterdam, De Balie.

7-8 juni 2018, Leiden, *PhD Training, Netherlands Network for Human Rights Research* (organisatie conferentie).

8. LIDMAATSCHAPPEN

Hieronder volgt een overzicht van de lidmaatschappen van besturen, redacties, commissies en dergelijke van de Instituutsmedewerkers.

Peter Rodrigues

- Medewerker bij het Tijdschrift voor Consumentenrecht
- Lid van de Commissie Meijers: de permanente commissie van deskundigen in internationaal vreemdelingen-, vluchtelingen- en strafrecht (tot april 2018)
- Lid redactieraad van het tijdschrift Asiel&Migrantenrecht
- Annotator vreemdelingenrecht voor het tijdschrift Administratiefrechtelijke Beslissingen
- Redacteur Rijkswet op het Nederlandschap voor Sdu Uitgevers, Den Haag
- Bestuurslid van de Dutch Association for Migration Research
- Lid van de International Advisory Board of the Maastricht Centre for Citizenship, Migration and Development
- Bestuurslid van de Stichting Migratierecht Nederland
- Redacteur van het Tijdschrift Crimmigratie & Recht

Anne Aagten

- Lid van Netherlands Network for Human Rights Research
- Deelname aan Leiden Court Watchers
- Redacteur Rijkswet op het Nederlandschap voor Sdu Uitgevers, Den Haag
- Lid van werkgroep Internationale Bescherming Mensenrechten van Nederlands Juristencomité voor de Mensenrechten (NJCM)

Mariana Gkliati

- Member of editorial board at Refugee Law Initiative's Working Paper Series
- External Affiliate to Statewatch (responsible for Frontex Observatory)

- Member of the Steering Committee at Netherlands Network for Human Rights Research (NNHRR)
- PhD representative at Netherlands Network for Human Rights Research (NNHRR)
- Founder and Chair at Migration & Borders Working Group at NNHRR
- Member at European Society of International Law (ESIL) Interest Group on Migration and Refugee Law
- Member International Migration, Integration and Social Cohesion (IMISCOE)

Mark Klaassen

- Deelname aan Leiden Court Watchers
- Bestuurslid Dutch Association for Migration Research
- Lid van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (sinds juli 2018)

Gerrie Lodder

- Redacteur Commentaar Europees Migratierecht, Sdu Uitgevers, Den Haag
- Redacteur Rijkswet op het Nederlanderschap, Sdu Uitgevers Den Haag
- Bestuurslid Stichting Hanneke Steenbergen Fonds